

Motion till riksdagen 2025/26:4078

av Joakim Järrebring m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:222 Ersättningsregler med brottsoffret i fokus

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en särskild brottsofferlag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kontrollstation och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Socialdemokraterna välkomnar proposition 2025/26:222 Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. Det är välkommet att brottsoffer enklare ska kunna få ut sin ersättning efter att ha varit utsatt för brott och det är i linje med Socialdemokraternas förda brottsofferpolitik.

Under föregående mandatperiod genomförde den socialdemokratiskt ledda regeringen den största reformen av brottsskadeersättningen på över 20 år. Proposition 2021/22:198 Stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer innebar kraftigt höjda skadestands- och kränkingsersättningar till brottsoffer, i många fall en fördubbling av ersättningsnivåerna. Ersättningen höjdes särskilt vid allvarliga vålds- och sexualbrott. Efterlevande anhöriga till personer som dödats genom brott fick stärkt rätt till ersättning genom införandet av en ny särskild anhörigersättning.

Samtidigt förbättrades möjligheterna för brottsoffer att faktiskt få ut sitt skadestånd, genom företräde vid löneutmätning och utvidgad möjlighet att utmäta ersättning för felaktiga frihetsberövanden.

Reformen syftade till att minska skadeverkningarna av brott och innebar ett tydligt erkännande av brottsoffers rätt till respekt, upprättelse och ekonomisk kompensation. Det är bra att det viktiga arbetet som den socialdemokratiska regeringen inledde nu tas vidare.

Bäst för brottsoffer är om brotten kan förebyggas och aldrig begås – men när någon ändå utsätts för brott måste samhället stå på brottsoffrets sida.

En ny brottsofferlag

Samhället ska vara organiserat så att kriminalitet så långt som möjligt förebyggs. Det bästa sättet att skydda brottsoffer är att stoppa brotten.

När brott ändå sker måste samhällets samlade resurser stå på brottsoffrets sida. Det handlar i första hand om att brottet ska klaras upp och den skyldiga lagföras. Men det handlar också om bemötandet vid anmälan liksom under utredning och rättsprocess, om att som brottsoffer känna att man blir lyssnad på och tagen på allvar, om att sedan också kunna få samhällets hjälp och stöd i att gå vidare.

Ofta känner brottsoffer att samhället inte står tillräckligt på deras sida. Känslan av att lämnas ensam efter att ha drabbats av ett brott är alltför vanlig. Dagens regler är splittrade mellan flera olika regelverk och aktörer, vilket försvårar förutsägbarhet, likvärdighet och rättssäkerhet för brottsoffer. Brottsoffrets ställning och rättigheter måste stärkas.

För att underlätta för brottsoffer att orientera sig bland lagar, regler och olika aktörers olika ansvar anser vi socialdemokrater att det bör införas en samlad brottsofferlagstiftning där brottsoffers rättigheter samlas och stärks.

En brottsofferlag skulle tydliggöra vilket stöd som samhället ska ge till brottsoffer, t.ex. i form av rätten till målsägandebiträde, information om förundersökning, möjligheten till stöd i domstol, rätten till skadestånd och det psykiska, praktiska och ekonomiska stöd som kan behövas för att kunna gå vidare och leva ett tryggt liv efter att ha varit utsatt för brott.

Det är en fråga om upprättelse, respekt och rättvisa.

Moderaterna lovade i valrörelsen 2022 att införa en ny brottsofferlag, vilket vi socialdemokrater välkomnade. Att man nu förbättrar ersättningsreglerna är bra, men långt ifrån tillräckligt i det brottsofferperspektiv regeringen säger sig vilja värna.

Socialdemokraternas förslag är därför:

Tillsätt en utredning om en särskild brottsofferlag.

En kontrollstation

Det råder en bred enighet i riksdagen kring behovet att stärka brottsoffers rättigheter. Det är välkommet att ytterligare åtgärder nu vidtas för att förenkla och förbättra möjligheterna för brottsoffer att få ersättning för sina skador. Dock är det angeläget att följa upp om och hur lagändringarna får den effekt som avses i propositionen, samt om fortsatta justeringar i lagen är motiverade.

En uppföljning som ser över konsekvenserna av kommande lagändringar skulle ge viktig information till riksdag och regering om utfallet.

Vi noterar också att flera remissinstanser ifrågasätter förslagen om skärpningar av principalansvaret för föräldrar, samt att regeringens utredning bedömer att det belopp som principalansvaret är begränsat till inte bör höjas.

Till exempel säger Uppsala universitet, juridiska fakulteten: "Mot bakgrund av befintlig kunskap om socioekonomisk utsatthet och dess betydelse som riskfaktor för att dras in i kriminell verksamhet framstår ett förslag om utökat principalansvar som närmast kontraproduktivt. Ett utökat principalansvar riskerar att leda till ekonomiska och sociala negativa konsekvenser för individer, familjer och samhället." Åklagarmyndigheten har liknande invändningar.

Vi socialdemokrater menar att de jämningsregler som finns i befintlig lagstiftning för att motverka orimliga resultat är avgörande. Utrymmet för jämkning och hur det används i praktiken behöver följas så att inte det utökade principalansvaret utsätter redan ekonomiskt utsatta familjer, och kanske framför allt ensamstående föräldrar och syskon till det barn som gjort sig skyldig till brott, för en alltför svår levnadssituation, då det inte förbättrar förutsättningarna att vara en trygg, närvarande och gränsdragande förälder till ett barn som är på glid.

Socialdemokraternas förslag är därför:

Regeringen ska upprätta en kontrollstation där en översyn görs av lagändringarnas genomförande och effekter samt om ytterligare lagändringar är motiverade.

Joakim Järrebring (S)

Leif Nysmed (S)

Denis Begic (S)

Markus Kallifatides (S)

Laila Naraghi (S)

Anna-Belle Strömberg (S)